

Komentarji

Mednarodna se je odzvala!—Komentarji o španskem delavstvu

Enim tednom je Prosveta, da Ameriška delavsko federacija mora osvojiti in-
dustrijsko formo unionizma, če
ne zagotovi obstanka in
razvoja v bodočnosti, in
tako mora osvojiti politič-
no samostojne delavske

ni kasneje je konvencija
delavske federacije v
Franciscu sprejela resolu-
cijo, ki določa da eksekutiva
organizira poklicne unije na
industrijske forme v
industrijskih z masno pro-
dukcijo. Industrije avtov, ce-
la in aluminija pridejo prve

je prvi fundamentalni
delavske federacije s
namenom, da "Z namenom, da
zagotovi novim industrijs-
nim razmeram" ... se začne
organizirati sklep in po vsej
Presenetljivo dejstvo
opozicije ni bilo. Papa
predsednik federacije,
je lani pobil predlog indu-
strijskega unionizma s plesnivo
rešitvijo, da "federacija mo-
ra zvesta svojim tradici-
m in preizkušeni formi," je
močel. Od lani do letos
maršak spremenilo ...

organiziranje delavcev po in-
dustrijskih — za vsako industrijo
splošna unija z lokalnimi
podskupinami — bo veliko lažje
uporabljati. Starim strokov-
njakom aristokracijam je zadan
velik udarec. V industriji
delavske demokracije, ki
pogoj za zdrav razvoj
delavske demokracije
v to smer je stor-

delavske federacije je se odklonila po-
stati delavske stranke.
tradicije ne padejo vse
Trebalo je počakati še eno
ali dve. Da se le nekaj gib-
in odslej se bo gibalo še

delavstvo v Španiji vodi brez
tega dva tedna krut boj
med ekonomsko in socialno
demokracijo. Boj je krvav, kajti to
delavski španski klerofašistič-
na demokracija, ki se je prislomila
pred osmimi meseci.

4. oktobra je združena
delavska fronta (socialisti, ko-
munisti in sindikalisti) oklicala
delavski štrajk in znak prote-
sta proti nastopu nove vlade, ki
je nacionalistična ko prejšnja.
Reakcija na krmlju je takoj u-
stavila stavkarje z orožjem
in delavci so morali
povrniti z orožjem, kolikor
imajo, če niso hoteli slediti
stavu v Nemčiji in Italiji,
je padlo brez boja. Bestialna
reakcija v Avstriji se je ponovila
in, toda zaključena še ni
avstrijski način. Španski
delavski delavci so bili
pripravljeni na zahrbtni
boj kakor so bili avstrijski.

španska reakcija sicer kriči
od prvega dne — edina
reakcija, ki lahko nekaj
je bil nacionalistični fia-
v Kataloniji — ampak s
krvavičjem se je slabo po-
tela, ko pa v isti sapi poro-
če morala importirati av-
to dele divjih Maročanov,
ki pomagajo klati delavce.
Tudi legija tujih pu-
šev in na razpolago ima
velike topove in le-
katerih revolucionarji ni-

Naj izpade boj delavstva v
Španiji kakor hoče, delavci so
znan, da se znajo dobro bra-
ti. Naj združeni španski de-
lavci znajo ali podležejo za-
— bodočnosti je kljub te-
njihova. Reakcija v Špa-
ni po vsem svetu zama-
ni kri onih, ki grade boljše
delavsko družbo.

KDO JE BIL MO- RILEC ALEK- SANDRA?

Zdaj pravijo, da je bil Macedo-
nec.—Vlada v Belgradu poda-
la ostavko. Aleksandrovo tru-
plo pripeljali v Belgrad

Belgrad, 15. okt. — Jugoslo-
vanski tiskovni biro poroča, da
Peter Kalemene, ki je ustrelil
kralja Aleksandra v Marselju,
je bil macedonski terorist, ki je
sodeloval s skupino hrvaških ter-
roristov. Svoječasno je bil Ka-
lemen šofer Ivana Mihajlova,
voditelja macedonskih vstašev,
ki se danes nahaja v Turčiji. K
identifikaciji atentatorja je po-
mogla bolgarska policija, ki je
poslala v Belgrad šop dokumen-
tov.

Jugoslovanska vlada je poda-
la ostavko. Regentni svet, ki
zdaj nadomešča kralja, bo mor-
da vrnil mandat ministrskemu
predsedniku Nikoli Uzunoviću ali
pa organizira novo vlado.

Belgrad, 15. okt.—Truplo kra-
lja Aleksandra je danes jutraj
dospelo z vlakom iz Zagreba v
Belgrad. Truplo je bilo vso zad-
njo noč v Zagrebu, kamor je
prišlo iz Splita sinoči. Krsto so
postavili na katafalk pred že-
lezniško postajo in veliko števi-
lo Hrvatov je korakalo mimo kr-
ste.

Pariz, 13. okt.—Francoska po-
licija, ki išče sokrivce umora
kralja Aleksandra, ki je bil v zvezi
z atentatorjem, toda prišli ga
še niso. Njegovo ime je Egon
Kramer alias Egon Kvaternik.
Izdala sta ga Ivan Rajčič in
Zvonimir Pospisil, ki sta bila
aretirana ob avstrijski meji.
Kramer ali Kvaternik je prišel
v Francijo istočasno kakor Ka-
lemen in ostala petorica hrva-
ških teroristov. Samo dva sta
doslej v rokah policije, drugi se
še neke skrivajo na Franco-
skem.

Policija išče neko mlado že-
nsko po imenu Marijo Vudrih,
ki je prinesla atentatorju nem-
ške avtomatične revolverje. Ba-
je je tudi ona prišla iz Ogrske
in zdaj se nahaja neke v Fran-
ciji.

Jug se ne misli odpove- dati beli nadvladi

List brenka na rasne predsodke
v prizadevanju, da ubije bo-
jevni duh med delavstvom

Charleston, S. C.—Kot posled-
ica zadnje tekstilne stavke, ki
je pokazala veliko bojevitost in
solidarnost delavstva na jugu,
skušaj tukajšnji list "News and
Courier" vzplamteti rasne pred-
sodke, kar naj oslabi tekstilno
unijo in pa širjenje socializma.

Zadnjo stavko je ta list pro-
glasil za socialistično delo in o-
žigosal strankino podpiranje
stavkarjev in sodelovanje vodil-
nih socialistov z unijo. List
pravi, da je tekstilna industrija
"pridežalščica belih družin pred
zamorako konkurenco in zamor-
skim življenjskim standardom."
Članek je tako spisan, da vzbui-
ja med belokožci mržnjo do za-
morcev, unije in socialistov.
"Naj bo že pravično ali ne, je
vsekakor gotovo to, da beli jug
ne bo nikdar sprejel socializ-
ma ali pa kakega drugega "iz-
ma", ki vključuje porušenje ras-
ne meje."

Levica pridobila mandate v ob-
činah Francije

Pariz, 15. okt.—Občinske vo-
litve v Franciji, ki so se začele
prejšnjo nedeljo in zaključile
včeraj, so prinesle zmago socia-
listično-komunistični fronti in
skrajni desnici. Levicariji so pri-
dobili 18 mandatov, desničarji
pa 28, dočim so socialni radikal-
ci in druge stranke v centru iz-
gubile 46 mandatov.

Hitler ima opraviti z novo cerkveno revolto

16.000 pastorejv se je uprlo na-
cijski kontroli protestantov-
ske cerkve

Berlin, 15. okt.—Okrog 16.000
pastorejv protestantovske cer-
kve v Nemčiji je včeraj srdito
napadlo v svojih pridigah nacijs-
ko diktaturo nad njihovo cer-
kvijo. Luteranske cerkve so bile
polne tajnih detektivov in vohov-
nov, toda pridigarji se jih niso
zbal in so ostro krtačili vrhov-
nega državnega škofa Mullerja,
hitlerjevca, ki je zadnji teden
odstavil dva škofa, katere se ni-
sta hotela pokoriti nacijski dik-
taturi. Eden odstavljenih ško-
fov, Meiser v Monakovem na
Bavarskem, je v hišnem zaporu.

Uporni pastori niso omenili
Hitlerja, mahali pa so po na-
cijskem škofu Mullerju, Hitler-
jevem izvoljencu, in ton teh pri-
dig je bil, da je "satan dobil v
svoje roke Lutrovo cerkev v
Nemčiji".

Aretacij pastorjev doslej še ni
bilo. To je okorajšilo protestan-
tovske množice, ki so navdušeno
odobravale kritike.

Povratak v "stare čase" ne bi pomagal

Dolg delovnik in nizke plače so
slab recept za ozdravitev kapi-
talizma, pravi voditelj želez-
ničarjev

Winnipeg, Kanada — (FP)—
Kdor misli, da bi bila kriza od-
pravljena le s "povratkom v sta-
re čase", s podaljšanjem delov-
nika in znižanjem plač, se de-
belo moti. "Nizke plače in dolg
delovnik sploh ne spadajo v se-
danji industrijski sistem," je od-
govor A. F. Whitneyja, predsed-
nika unije železniških pomožnih
konduktorejv, na zahtevo torij-
skih podjetnikov, ki sanjajo o
"starih dobrih časih".

Za to svojo krakovidnost pla-
čujejo tudi podjetniki, ki so od-
govorni za sedanjo krizo. In do-
kler ne pride do zvišanja kupne
sile delovnih mas, toliko časa
tudi ni misliti na izboljšanje e-
konomske situacije.

Na tukajšnjem shodu je Whit-
ney pobijal tudi spojitve držav-
ne in privatne železnice, kar pro-
pagirajo predvsem bankirji. Ka-
nada ima namreč samo dve že-
leznični Canadian National
(vladna) in Canadian Pacific
(privatna). Glavni argument za
spojitev obeh sistemov pod pri-
vatno upravo je "ekonomija".

Whitney je rekel, da javno-
napravne industrije, kot so na
primer železnice, ne morejo po-
vsem služiti javnim interesom,
dokler so upravljane za profit.
In o spojitvi kanadskih železnic
bi morali imeti glavno besedo
tisti, ki so najbolj prizadeti, ne
pa bankirji in profitarji. Zdru-
ženje železnic bi za mnoge kraje
pomenilo smrt radi opustitve de-
lavin in drugega "ekonomizira-
nja" v interesu profitov.

Vodja španskih socialistov are-
tiran

Madrid, 15. okt. — Largo Ca-
ballero, 65-letni vodja socialis-
tične stranke v Španiji in eden
voditeljev generalne stavke, ki
je izbruhnila 4. oktobra in se po-
tem pretvorila v civilno vojno v
mnogih krajih republike, je bil
včeraj aretiran v Madridu; z
njim vred so aretirali tudi socia-
lističnega poslanca Theodora Me-
nendezza. Rudarji v Asturiji še
vedno odbijajo napade vojaštva
na svoje postojanke.

Poincare, francoski predsednik
med vojno, umrl

Pariz, 15. okt. — Raymond
Poincare, predsednik francoske
republike med svetovno vojno in
poznejši večkratni premier, je
danes jutraj umrl v starosti 74
let. Poincare je bil znan kot moč-
"močne volje", toda po mišlje-
nju je bil reakcionar.

KAKŠNI SO IZ- GLEDI 'EKONOM- SKE OBNOVE'

Povrnitve v "normalne čase" ne
bo v najboljšem slučaju še več
let, je mnenje Scotta Nearinga

New York. — (FP)—Na vpra-
šanje: kdaj bo konec krize, od-
govarja znani ekonom Scott
Nearing, ki je pred več leti iz-
gubil službo profesorja ekono-
mije na Pennsylvanski univer-
zi radi svojega radikalizma, da
ni izgledov za vzpostavitev ka-
pitalističnega gospodarstva v
bližnji bodočnosti, če sploh kdaj.

Produkcija in bižniške aktiv-
nosti so stalno padale tri leta.
Pred dvema leti je kriza dosegla
dno in se vlekla na dnu do pri-
četka lanske pomladi, nakar je
bižniški pričet lezti navzgor. Za
par mesecev v lanskem poletju
je produkcija celo bušnila kvit-
šku, in to največ iz razloga, ker
so tovarnarji hoteli na vsak na-
čin prekositi pravilnike in za-
logo čim bolj zvišati na račun
dolgega delovnika in nizkih plač.

V poldrugem letu se je bižni-
ški indeks prirnil, kakor je
razvidno iz New York Timesa,
do 72,3% "normalnosti" ali o-
krog 12 pointov nad najnižjo
točko. Je pa še vedno nižji
kakor je bil v najslabših časih
prejšnjih velikih kriz leta 1907,
1893 in 1873.

In kakšni so "okrevalniki" iz-
gledi za bližnjo bodočnost? Ne-
aring je mnenja, da se bodo raz-
mere izboljšavale v sličnem
tempu kakor do zdaj. Če je vze-
lo poldrugeto leto, da se je bižni-
ški indeks, kar vključuje trgo-
vino in produkcijo, dvignil za
12 pointov, se lahko pričakuje
približno enako zvišanje bižni-
škega barometra v prihodnjih
par letih. Sigurno pa to ni. Iz-
boljšanje zadržuje sledeči fak-
torji:

Prvi faktor je velika suša, ki
je uničila kupno silo velikega
dela ameriških farmerjev. Tudi
če bo vlada skušala vzpostaviti
to kupno silo s subvencijami, bo
šlo to le na račun javnega dol-
ga. In zvišavanje javnega dol-
ga pa ne vodi v "prosperiteto",
ampak v inflacijo.

Drugi faktor je stalno izbolj-
šavanje produkcije, kar pomeni
večanje "tehnološke" brezpo-
selnosti, to je števila tistih de-
lavcev, katerih mesta so zavzeli
stroji. S tem ni le ubita kup-
na sila milijonov brezposelnih,
ki ne bodo pod sedanjim aranž-
mom nikdar več dobili zaslužka
v industrijah ali trgovini, tem-
več so tudi breme javni blagaj-
ni, kar pomeni zmanjšanje kup-
ne sile delavskih mas v splošno.

Tretji faktor so slabi izgledi
za mednarodno trgovino. Kolo-
nialna ljudstva, od katerih A-
merika kupuje surovine, preje-
majo preizkušnje cene za iste, da
bi mogli postati boljše odjemal-
ci. Poleg tega pa se industrija-
lizem razvija tudi v gospodar-
sko zaostalih deželah, kar po-
meni vstajanje novega konku-
renta kapitalistično razvitim
državam.

Četrti faktor so pa gospodar-
ske smerice vseh poglavitnih
držav, ki trošijo velikanske vsote
za oboroževanje na račun živ-
ljenskega standarda delavskih
mas. Ves militaristični aparat
je žre, žre velikanske vsote, bla-
gostanje ljudstev je pa odvisno
le od produkcije dobrin.

In kolikor je izboljšanja, je
to prišlo skoraj izključno na ra-
čun vladnih izdatkov za javna
dela in za relief in radi oborože-
vanja, kar vse skupaj pomeni
naraščanje javnega dolga. Kam
to vodi, je bilo že prej ome-
njeno.

Tekoče gospodarstvo je pasiv-
no v vseh kapitalističnih drža-
vah. Življenjski standard je pa-
del povsod. Edina izjema je
Rusija, kjer produkcija stalno
narašča in naravno tudi živ-
ljivost.

Dogodek, ki nima pri- mere v zgodovini!

Po konvenciji Ameriške
delavske federacije

Zagovorniki delavske stranke do-
bili "raw deal"—Nove indu-
strijske unije bodo pod kon-
trollo povečane eksekutivne fe-
deracije

San Francisco. — (FP)—Naj-
grši "deal" na konvenciji Ame-
riške delavske federacije so do-
bili zagovorniki delavske stran-
ke, ker so jih indirektno skušali
pokazati za komuniste—in ko-
munisti so na konvenciji "tabu".
Odbor za resolucije je namreč
skuhal v enem loncu dve resolu-
ciji za ustanovitev delavske
stranke in eno resolucijo, nana-
šajočo se na komuniste. To go-
lo je serviral delegatom, pred-
sednik Green je pa skrbel, da
je godla ostala godla.

Glavno resolucijo za ustano-
vitev delavske stranke je pred-
ložila in to zahtevo tudi zago-
varjala delegacija unije restav-
racijskih in hotelskih delavcev.
Vodstvo konvencije je pa sk-
rbelo, da to vprašanje ni prišlo
pred delegate v formi kot bi bi-
lo pričakovati. Niti ni Green dal
prilike zagovornikom do disku-
zije. Z njih strani je dobil be-
sedo le Hugo Ernst od unije ho-
telskih delavcev.

Green je bil pa bolj "libera-
len" napram nasprotnikom de-
lavske stranke. C. Weaverju iz
Iowe, delegatu unije godbeni-
kov in članu resolucijskega od-
seka, je dal pol ure časa, kate-
rega je porabil, ne za pobijanje
delavske stranke, marveč za ti-
rado proti boljševikom". Njegov
govor je bila najbolj čudna me-
šanica "rdečega strašila", kar jih
je konvencija slisala.

Neki drugi delegat unije ho-
telskih in restavracijskih delav-
cev je skušal dobiti besedo, da
bi predlagal razčlenitev odseko-
ve resolucije. Toda zagovorni-
kom delavske stranke ni Green
dal prilike, da bi to vprašanje
prinesel pred konvencijo kot sa-
mostojno resolucijo. Po Weaver-
jevi polurni tiradi je zaključil
debatu. Zagovorniki delavske
stranke pravijo, da bi bila re-
solucija pri poimenskem glasov-
vanju dobila okrog sedem tisoč
glasov ali približno 27% vseh
glasov.

Nove industrijske unije, kate-
re je konvencija sankcionirala v
avtni, cementni, aluminijaki in
drugih industrijah z masno pro-
dukcijo, bodo za neko dobo pod
varstvom eksekutivne federacije.
Resolucija nalaga eksekutivi, naj
ima v začetni dobi kontrolo nad
financami in američani teh u-
nij. Sploh ji je dala konvencija
vso moč glede ustanavljanja in-
dustrijskih unij v industrijah z
masno produkcijo.

Glavni boj glede tega vpra-
šanja se je bil za kulisami sko-
zi več dni. In ko je zadeva prišla
pred konvencijo, so odsekovi čla-
ni interpretirali resolucijo vsak
po svoje. Vsi so bili mnenja, da
resolucija ne ograža obstoječih
poklicnih unij, marveč jih bo le
še bolj učvrstila, kar naj bi po-
menilo nekaj drugega kakor pa
industrijski unionizem.

Vse skupaj je "korigiral"
John Lewis, ki je ugovarjal "in-
terpretacijam" ter rekel, da re-
solucija ne pomeni nič drugega
kakor to, kar je v nji zapisano.
On jo je zagovarjal s stališča,
da omogoča organiziranje neor-
ganiziranih delavcev v industri-
jah z masno produkcijo. Podpiral
jo je tudi Charles P. Howard od
konservativne tiskarske unije.

(Dalej na 2. strani.)

ljenski standard. Ampak ruska
ekonomija ne bazira na profit-
nem sistemu, ki je odpovedal v
vseh državah. In od kapitali-
stičnega gospodarstva nimajo
delavske mase kaj pričakovati.
Nasproti zrejo nizkemu življen-
skemu standardu in stalni ne-
gotovosti.

Tisoč dvesto ogrskih rudarjev si
je raje izvolilo smrt, kakor da
bi še nadalje stradali ob bera-
ški plači. Ostali so pod zemljo
in zagrozili, da se zaduše, če
jim lastniki rova takoj ne zvi-
šajo mezde. Vlada je poslala
posredovalce, ki naj se poga-
jajo z rudarji, toda opravili
niso nič

Pečuh, Ogrska, 15. okt. — Ru-
darji, ki so že četrti dan brez
jedi in vode pod zemljo, so no-
čoj prejeli od svojih žena kruh
in klobase, a so vse skupaj po-
slali nazaj z izjavo: "Ne potre-
bujemo tega! Mi umiramo! Po-
šljite nam rakve! Srečno žene in
deca!" ... V Pečuhu je danes
prišel polk vojaštva, da bo skr-
bel za mir, kajti mesto je silno
razburjeno. Premogovniška druž-
ba je izpla 3500 rudarjev v osta-
lih rovih.

Pečuh, Ogrska, 15. okt.—Sest-
inštrideset rudarjev izmed 1200,
ki so že tri dni in tri noči pro-
stovoljno pod zemljo, je bilo si-
noči prinešenih na dan v kritič-
nem položaju. Ostali rudarji so
še v rovu in njih grožnja, da
izvrše masni samomor, ni odne-
hala.

Pečuh, Ogrska, 15. okt.—Ti-
soč dvesto rudarjev v tukaj-
šnjem premogovniku se nahaja
v obupnem stanju pod zemljo in
to stanje so si izvolili prostov-
oljno v dramatičnem boju za
zvišanje mezde. Pred tremi dne-
vi so rudarji naznanili, da se ne
vrnejo iz jame toliko časa, do-
kler jim lastniki ne zvišajo me-
zde. Toda rudarji ne bodo čakali
dolgo, ker so že dovolj izstra-
dani. Ako se družba hitro ne
poda, se bodo—kot so nazna-
nili—prostovoljno usmrtili s tem,
da zapro ventilacije in pomanj-
kanje zraka jih zaduši. Pred
vhodom v notranje prostore sto-
ji straža šestih močnih rudarjev
s sekirami in krampi v rokah,
ki groze s smrtjo vsakomur, ki
se jim približa.

Senzacija, ki so jo povzročili
rudarji, je tako velika, da se je
zganila tudi vlada v Budimpešti
in ministrski predsednik Goem-
boes je poslal pet zastopnikov,
naj pridejo v dotiko z rudarji in
se pogajajo z njimi, toda depu-
tacija ni opravila ničesar. Zu-
naj ob ustju jame se odigrava-
jo dramatični prizori, ko žene in
otroci rudarjev zahtevajo vstop
v premogovnik, toda policija jim
ne pusti.

Rudarji prejemo približno
dva dolarja mezde na teden, za-
htevajo pa \$3.50 na teden ali
58c na dan.

Premogovnik je lastnina Po-
donavske parobrodne družbe, pri
kateri imajo Angleži največ in-
teresov. Družba pravi, da ne
more zvišati mezde, ker ima v
zalogi 15.000 vagonov premoga,
a trga zanj ni.

Brezposelni vandrovc se izogiba-
jo taborišč

Washington. — Da vladna re-
lifna taborišča za brezdomce ni-
so preveč privlačna, je razvidno
iz poročila direktorja teh tabo-
rišč. Od sto in stotisočev brez-
domcev — število znaša najbrž
par milijonov — jih je v tabo-
rišča prišlo le 225.000. Večina
pa na kmalu odidejo.

Da niso ta taborišča privla-
čna, je razvidno tudi iz tega,
da jih je v enem mesecu za-
pustilo 138.000 brezdomcev, od
teh jih je šlo 102.000 prostov-
oljno, sedem tisoč je pa navedlo
vzroke.

Zamorski inženir ima važno po-
zicijo v Rusiji

Magnitogorsk, Rusija. —
Glavni inženir v tukajšnji gi-
gantski sovjetski jeklarni je a-
meriški zamorec Richard Wil-
liams, ki je študiral pod elek-
trarskim "vizardom" Steinme-
tzem. Doma je iz Old Green-
wicha, Conn. Tukajšnji inž-
nirski štab šteje 150 inženirjev,
katerim načeluje Williams. On
je tudi član sovjetskega komi-
sarijata za težko industrijo.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije)

Cento so prijeli — v zaporu se je obesil

Več ko 14 dnevni sta po-
je ljubljanske jetnišnice
Centa. Anžurja so pred
nasledili na domu v Po-
se je pri begu v temi
na bajonet orožnika s
da je poškodbi podle-
mestu. Njegovega tova-
Centa pa so prijeli dne 27.
na ljubljanskem Gra-
mstvu, v noči na 28. sep-
pa se je v zaporu obesil.
našla oba begunca za-

smrt.
Centa so po begu govorili
pote. Trdili so celo, da
v mestu parkrat sledili in
jedovalcem pobegnili en-
preplavanjem Gruberje-
pripada. Ob aretaciji Cen-
pokazalo, da so bile vse
izmišljene, rojene iz
fantazije meščanov, ki ni-
drugega opravka, kakor da
na krmilo za kriminalne sto-
jih sami napravijo, če

27. t. m. so namreč zve-
ni, da se skriva Cen-
mstvu na ljubljanskem
trije stražniki so odšli
v gmotvju res aretirali
Centa. Vdal se je
govora, na beg sploh ni
aj je imel nogo izpah-
od bega.
naševanju na policiji se
kako, kako je preživel
ne dni po begu. Ko je
jetniškega obzidja na
je izpahnili nogo. Ko so
jetniški pazniki, je po-
varšila Anžurja, naj ga
na rame, kar pa je An-
nil ter začel bežati. Paz-
se pogrnali za Anžurjem,
se niso opazili, ker se je
senci ob Delavski zbor-
stoji nasproti jetnišnice.
je šepajoč zavlekel v
vse neke supe gostilne, ki
Kolodvorski ulici, torej
jetnišnici. Tu blizu
ne bodo najmanj is-
je mislil Centa. Da bi
delj umaknil, tega tudi
preveč ga je bolela no-
pakati je hotel, da izgi-
delne, nakar bi pobegnil
k. Toda noga se ni ho-
praviti. In bil je prisil-
dvajseti 14 dni na tistem
ju supe. Hrana mu je
grozdje, kisle grozdje, ki
brpl z bradje, ki je rasla
P. Potem je zagledal, da
kakšna jed na gostilni-
kumu ter je vzel nekaj ko-
se je vsaj parkrat neko-
je okrepčal.

je preživel v stradanju
P. Potem pa je sklenil, da
srečo in pojde na pot.
27. t. m. je splezal s
se obesil na neki voz, pa
druga ter tako ob be-
dru dospel do Gradu ter
mahnil v hrib. Tja ga
obiskat neka brezposel-
kinja in skrila sta se v
čevlju, sorodniki pa so
sardine in tisto olje
rabil, da je mazal za-
čevlja. Anžur je dejal,
bosta nekaj časa skrivala
njegovega doma, potem pa
pobegnili na Koroško čez
A. ko si je Centa izpahnili
je Anžur pustil na ce-

so po zasilanju prepe-
jetnišnice ter ga zaprli v
samo celico, nasled-
pa bi bil obsojen od jet-
uprave se na kakšno po-
jetništvo, trdo ležišče v
na knke tri tedne, ker je
pobegnil iz zapora. Toda
se je vsemu temu ognil.
je.
so strogo nadzirali nje-
Centa je mirno
Zjutraj pa, ko so pazniki
pazili na Centa, so ga
zjutraj zajtrk jetnikom in
skrbno paziti na Cen-
odtrgal od rjuhe močan
vzel se svoj robcem, napra-
je zataknil okrog
je pritril na peč ter se-
je na stol. Glavo je
in tako se je za-

Ko so ga našli, je bil še gorak,
a došli zdravnik je ugotovil, da
je Centa že mrtev. Obesil se je
okrog 6. zjutraj.

Tako sta končala oba begunca
iz zapora: Anžur se je nabodel
na bajonet, Centa se je obesil.

Umor v Črmošnjicah. — Sin
ustrelil očeta?

Iz Novega mesta poročajo o
zločinu, ki se je dogodil 27. sep-
tembra zvečer v Seču pri Čr-
mošnjicah. Ustreljen je bil 68-
letni France Zabkar, posestnik.
Ta dan je povabil Zabkar svo-
je prijatelje na lov in odšli so v
Pajkež in Pleš. Okrog petih po-
poldne se je Zabkar vrnil domov
ter utrujen kmalu legel spat. Ko
so tudi drugi domači odšli k po-
čitku, je nekdo prišel v hišo, šel
na podstrešje, se od tam vrnil
v pritličje, stopil v sobo, kjer je
spal Zabkar, ustrelil spečega po-
sestnika ter nato pobegnil.

Strel je prebudil vse v hiši,
prihiteli so žena in otroci, skočili
so po ljudi k sosedovim in pokli-
cali orožnike. Zabkar je ležal
mrtev na postelji, na pragu je
ležala ena Zabkarjeva obleka in
njegova lovska puška, iz katere
je bil izstreljen naboj Zabkarju
v obraz. Sibre so mu raztrgale
ves obraz ter raznesle posamez-
ne dele obraza po vsej sobi.

Sodna komisija je ugotovila,
da je storilec šel naprej na pod-
strešje, pretaknil več zabojev,
vzel Zabkarjevo obleko in puško
ter se vrnil spet v pritličje. Stopil
je v Zabkarjevo sobo ter iz-
strelil sibre posestnika v obraz
ter nato pobegnil. Puško in oble-
ko je pustil na pragu.

Umora je bil osumljen takoj
pokojnikov rodni sin France,
star 26 let. Kje se je mudil ob
času umora, ne more dokazati.
Pred nekaj dnevi sta se France
in oče sprla, oče ga je mislil ce-
lo udariti z grebljico, a je uda-
rec prestregla Francetova se-
stra. Nato je Zabkar pogol sina
iz hiše. Sin se je klatil nekaj dni
okrog sorodnikov, ta večer pa je
najbrže prišel domov, se splazil
na podstrešje, vzel puško in u-
strelil očeta.

Franceta so prepeljali v no-
vomeško zapore in preiskava bo
ugotovila, ali ima umor res sin
na vesti.

Umrl je v Ljubljani dne 28.
t. m. nenadne smrti časnikar
Lojze Golobčič, po rodu iz Semi-
ča v Beli Krajini. Bil je že tri
leta urednik kulturne rubrike
"Slovenca". Bil je sotrudnik raz-
nih katoliških revij. Star je bil
komaj 32 let in zapušča vdovo s
hčerko.

IZ PRIMORJA

Reka bo 23. t. m. imenovala
za svojega častnega meščana
znanega iznajditelja Guglielma
Marconi-a.

"Viva il Duce," to bo v Italiji
nov način izražanja vljudnosti.
Do zdaj se je lahko čitalo, da so
se italijanska pisma končala z
naslednjimi vljudnostnimi izra-
zi: "cordiali saluti," "saluti fa-
scisti," "distinti saluti" itd.
Zdaj pa bodo morali vsi uradi
fašistične stranke in potem go-
tovo tudi vsi drugi uradi, rabiti
mesto omenjenih izrazov samo
"viva il Duce." Tako je namreč
odredil tajnik fašistične stranke
A. Starace.

Sinkovca Ivana, starega 26
let iz Kanonilje je pri nekem
prepiru njegov tovariš pahnil v
prepad, kjer je obležal mrtev.

Okoli Gorice menda kradejo
grozdje kar na debelo. Podesta
je namreč izdal naredbo, da naj
ne hodijo ljudje okrog vinogra-
dov in po poljskih poteh brez

vzroka, ker imajo čuvarji stro-
ge naredbe, da vsakega nepo-
ključnega takoj aretirajo.

Za goriskega vice-podeštata je
bil amenovan "camerata" E. Ga-
lante, namesto prejšnjega comm.
Gaetana Gottardi-ja. Galante
je fašist že od 1. septembra
1919.

Tudi Trst ima svoje rekorde.
Tako so občinski uradi do sedaj
izdali že nad 150.000 cart d'iden-
tita. Vsako leto izdajo okrog
8.000 naravnstvenih spričeval, na
stotine je tudi potnih listov. Re-
kord pa je v tem, da je do zdaj
spremenilo svoje primke nič
manj kot 50.000 Tržačanov.
Uradniki na anagrafičnem uradu
se torej ne morejo pritoževati,
da jim primanjkuje dela.

V Trstu so spustili v morje
križarko "Muzio Attendolo."
Zgradili so jo v ladjedelnici sv.
Marka. Dolga je 166 m, ima
5950 reg. ton, 100.000 konjskih
sil, dela 36 vozlov na uro, ima 8
topov, 3 hidroplane itd. itd.

V Trevisu je revno ljudstvo,
ki nima drv, neke noči dobesed-
no pokrlo je cel most, ki je bil
dolg 25 m in zgrajen povsem iz
lesa.

Nove potujočevalnice

Trst, septembra 1934. — Le-
tošnje leto so sezidali zlasti ve-
liko novih šolskih poslopij po Vi-
pavskem, pa tudi po Istri in dru-
god. Zdaj višajo na Opčinah eno-
nadstropno in obširno šolsko po-
slopje, sezidano pred vojno. So-
lošnim šolskim letom pa so o-
tvorili novo šolo v Dragi pri Do-
lini. Otvoritvi šole je bila pridru-
žena — kot je to v navadi zad-
nja leta po naših krajih — tudi
veselica s plesom in drugimi za-
bavnimi točkami. Na vse načine
množe potujočevalnice po naših
krajih.

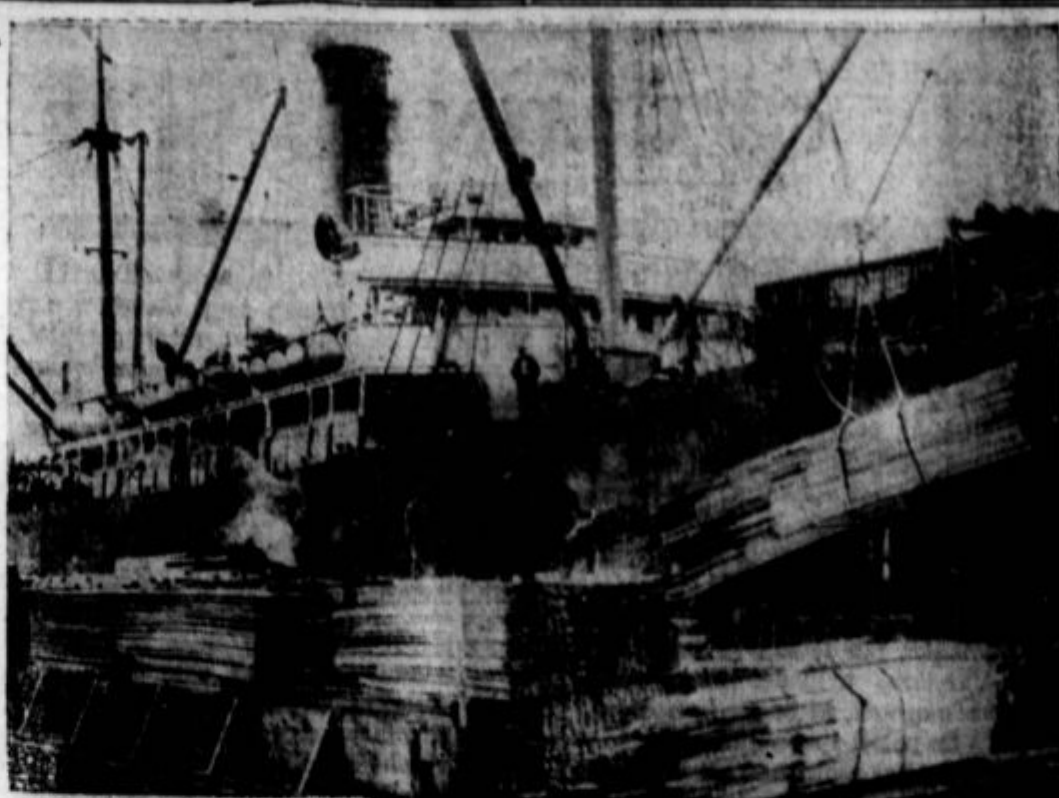
POLET NAD "BELO PRAZ- NINO"

Je-li Antarktida cela ali razpo-
lovljena?

Pristanišče Dunedin na No-
vem Zelandu je ostavila Ellis-
worthova ekspedicijska ladja
"Wyatt Earp", da doseže daljne
ledene obale Antarktide. Kakor
smo že poročali, bo odpula la-
dja najprvo ob robu plavajočega
ledovja do otoka "Deception" v
Južnem Shetlandskem otočju.
Od tu posesti Ellsworth s svo-
jim dolgoletnim tovarišem Bern-
dom Balchenom preko ledenih
gorovij antarktične celine. Smo-
ter tega poleta nad "belo praz-
nino", ki je ni videlo še nobeno
človeško oko, je ugotovitev, da
li se ta celina s široko morskro
cesto res deli v dva dela, kakor
domnevajo mnogi raziskovalci.

Ellsworthova ekspedicijska je,
kakor znano, letos že druga, ki
se bavi z rešitvijo tega vpraša-
nja. Tudi Byrd si je zastavil na-
logo, da pojasni to skrivnost.
Doselej mu ni bilo mogoče, saj
je znano, kako je bil dolge tedne
v svoji mali postaji v tečajni
samoti odrezan od glavnega ta-
borišča in vsega sveta. A sedaj
hoče to zamudo popraviti in več
znanstveni svet pričakuje z na-
petostjo izida te borbe obeh tek-
mecev v polarni ledeni puščavi.

Za sedaj ima Ellsworth večje
šance. Njegova najboljša opora
je glavni pilot Bernd Balchen, ki
je krmaril že l. 1929 Byrdovo
letalo na poti proti Južnemu te-
čaju. Poleg tega je Ellswortho-
vo letalo kar najbolje opremlje-
no za dolgi polet nad Antarktido.
Aparat ima močan motor, ki mu
daje brzino 230 milj na uro. O-
porišče bo ladja "Wyatt Earp",
h kateri se bo letalo vedno pre-
pričalo. Ellsworth je trdno pre-
pričan, da bo rešil glavni pro-
blem ekspedicijske, obenem pa tu-
di vprašanje, da-li se gorovje
kraljice Maud veže z gorami
Grahamove dežele.

Svež gradbeni les za me-
sto Nome v Alaski, ki je
pred kratkim pogorelo.

Tajfuni, cikloni in samumi

Viharji, ki opustošijo cele po-
krajine

Japonska poročila govore o ti-
sočih mrtvih in ranjenih, o mi-
lijonskih gmotnih škodah, ki
jih je povzročil zadnji tajfun
nad Osako in Kiotom.

Ta tajfunska katastrofa je
nekaj tipičnega za Vzhodno Azi-
jo. Ne mine leto, da bi tam ne
divjal po en ali po več teh vr-
tincestih viharjev s podobnimi
ali še hujšimi posledicami. Ti vi-
harji drviyo z brzino 70 in še
več kilometrov na uro preko
morja in kopnin in gorje vsemu,
kar jih ovira na njihovi poti!
Običajno jih spremljajo še straš-
ni valovi, ki v trenutku preplu-
vijo obrežja, postavljajo cela
mesta pod vodo in odplavljajo
cele vasi.

Vredni brat tajfuna je tor-
nado v zapadnih delih Atlantika
in nad ameriško celino. Kot
"kopni tornado" se pojavlja sko-
raj redno spomladi v ozemlju
Mississippija in nič se ne more
upreti njegovi sili, kadar spusti
svoj rilcu podobni vrtnec na tla.
V tem vrtnecu se razvijajo baje
brzine do 1000 km na uro. Pre-
bivalstvo, ki ga opozori na pre-
tečo nevarnost majhen, temen
obлак na obzorju, beži prestra-
šeno v posebne "tornadne kle-
ti", kajti iz izkušnje je znano,
da bo ta oblček v najkrajšem
času pokril vse nebo in prinesel
strašno razdejanje.

Tornado podoben je ciklon,
kratek, toda tem silovitejši vr-
tincest vihar, ki divja v svojem
polnem obsegu večinoma v
tropskem delu Atlantika. Ko o-
stavi ta pas, se razširi in izgub-
lja pri tem svojo moč.

Cisto druge vrste so pušča-
ni pešeni viharji, ki divjajo v
Severni Afriki ter Srednji Azi-
ji in jih imenujejo "samum" ali
po egiptovski "šamzine", kar
znači, da piha ta veter baje—
50 dni. Ti viharji so vedno izred-
no suhi in vroči (do 50 stopinj
C in več), najbolj nevarni pa za-
radi tega, ker dvigajo ogromne
mase peska, ki zatemnjujejo ne-
bo, da ne vidiš niti 2 m pred se-
boj. Neštete karavane, mnoge
vasi in mesta so že izginila v
tem pesku.

Monsun je močan veter, ki pi-
ha v tropski Aziji in spreminja
vsakega pol leta svojo smer od
morja proti kopnemu in narobe.
Ta sprememba, ki jo povzročajo
temperaturne razlike med kop-
nim in morjem, pomeni obenem
spremembo letnega časa. Po
njej se vrstijo tu suhe in de-

ževne letne dobe. Skoraj iz-
ključno tropski veter, ki je po-
zimi najmočnejši in najstalnejši,
je tudi pasat. Nastaja na
morjih in piha na severni pol-
obli kot severnovzhodni, na juž-
ni pa kot jugovzhodni pasat.

V evropskem ozemlju Sredo-
zemskega morja dobimo sloviti
"široko", ki je ob bregovih Ita-
lije in Dalmacije vroč in vla-
žen, drugod pa vroč in suh. Če
dospe do italijanskih Alp, po-
stane pravi "fen", vroč južni
veter, ki pada v alpske doline s
sunkovito divjostjo in ograja
plovbo na velikih alpskih jeze-
rih. Fen ima to dobro lastnost,
da odnaša zimski sneg. Južno
Francijo obiskuje redno hudi,
mrzli in suhi zapadni veter mis-
tral, pred katerim morajo nase-
lja, polja, železniške in druge
naprave v delti Rhone med Avi-
gnonom in Marsellém ščititi z
močnimi cipresnimi mejami.
Dalmatinski "meštral" ali
"maestral", ki piha v poletni do-
bi skoraj vsak dan, je proti nje-
mu zelo pohleven, dočim tega o
zimski burji na gornjem Jadra-
nu in zimekem "jugu" na spod-
njem Jadranu ne moremo trditi.

Stara zgodba

Dva brata sta vlekla po pri-
pekačem solncu težko obložen
voz. Sredi poti sta zagledala pod
drevesom kmeta, ki je v senci
spal. Zraven njega je stal osli-
ček, vprežen v voz.

Sklenila sta, da vzameta osla
in ga vprežeta v svoj voz, da bi
se jima ne bilo treba tako zelo
truditi.

Eden izmed njiju se je z vo-
zom odpeljal, drugi pa je ostal
v praznih ojnica. Tako ga je
tudi dobil kmet, ko se je zbudil.

Frater mu je povedal, da ga
je Bog izpremenil za kazen v o-
slo, ker je grešil z ženskami. Da-
nes pa je njegove kazni konec.
Prosil ga je, naj ga izpusti.

Kmet ga je res takoj izpustil.
Potem je šel na trg, da bi si ku-
pil novega osla.

Drugi frater je prišel z vo-
zom v mesto. Skrbelo ga je, ka-
ko naj se zdaj osla iznebi. Da ga
ne sme pripeljati v samostan,
je vedel. Podjeten je bil pa tu-
di. Kaj ko bi ga prodal na trgu?
Sel je res tja in se pomešal med
sejmarje.

In slučaj je nanesel, da je pri-
šel tja tudi kmet. Takoj je spo-
znal svojega osla in ga od fra-
tra kupil.

Spočtljivo ga je odvedel s se-
boj. Ko sta bila že daleč zunaj
mesta, kjer ni bilo več ljudi, se
je sklonil k njemu, spel klobuk
in ga vprašal:

"Prečastiti, kaj ste ga spet
polomili?"

Od Osla do polarnega kroga

Avtomobilska cesta, ki bo glede
pokrajinske lepote ena naj-
lepših na svetu

Norveška gradi ta čas široko
avtomobilsko cesto, ki bo ena
med najlepšimi in najmodernejši-
mi na evropski celin. Prvi del
te ceste okrog prestolnice Oslo
je že dograjen, v šestih ali sed-
mih letih pa izroče prometu vso
cesto v dolžini 1500 km in ši-
rini 8 m.

Cesta bo sijajen izdelek mo-
derne gradbene tehnike. Preko
širnih ozemelj bo potekala ravn-
o kakor ravnili in bo dajala
motornim vozilom močnat, da
razvijejo največjo brzino. Načr-
ti predvidevajo energično pre-
magovanje vseh naravnih ovir.
Reke in prepade bodo premosti-
li, v gorovja izvrtali enostavno
predore. Cesta se bo dvigala
proti severu polagoma v višino
1500 m in malokatera velika av-
tomobilska proga se bo mogla
po pokrajinski lepoti meriti s
njo. Iz poletnih dolin južne Nor-
veške, preko starega Trondheima
pojde do tečajnega kroga in na-
prej v deželo polnočnega sonca.

Ta cesta je namenjena v prvi
vrsti neštevilnim turistom, ki
prihajajo vsako poletje s parni-
ki do obrežnih otočij in fjordov
norveške dežele ter občudujejo
z vode mogočno fasado skandi-
navskega goranskega ozemlja ter
ostajajo tako rekoč pred vrati,
ker jih nobene primerne zveze
ne vodijo v notranost dežele.
Od takih obiskovalcev Norveške
ni seveda nimajo mnogo, kakor
nimajo tudi obiskovalci vsega
od norveške dežele. Sedaj pa bo
drugače. Voznja po njeni notra-
njosti bo posredovala še mogoč-
nejše, širšemu svetu doselej ti-
znane vtise, a za udobnost bodo
skrbeli preprosti, toda dobri ho-
teli, ki bodo porazmeščeni vzdolž
ceste.

Seveda pa ne bo ta cesta ra-
bila samo turističnemu prome-
tu. Še važnejšo vlogo bo imela
nemara za blagovni promet od
severa in proti severu. Velikani-
ski transporti lesa, rib, vsako-
vrstnih sirovin iz norveških se-
vernih pristanišč, iz Finske in
Rusije po velikem ovinku s par-
niki okrog skandinavskih obal.
Ko bo cesta dograjena, pa poj-
de večji del tega blaga s tovor-
nimi avtomobili skoraj v premi-
erti in z največjo brzino preko
kopnine. Krajine, ki so danes
popolnoma odrezane od sveta in
živijo še svoje staro, patriarhal-
no življenje, bodo tako hipoma
prestavljene v moderno evrop-
sko gospodarstvo in prometno
vrvenje z vsemi njegovimi do-
brimi in slabimi stranmi.

Kdor bo imel avto

— Mirko, jaz in tvoj papa se
bova ločila ... Pri kom bi rajši
ostal?

— Veš, mama, ko bi vedel, da
bo imel drugi papa avto, potem
bi ostal pri tebi.

Sebičnost

— Ej, prijatelj, ti si moreš
misli, kako bogat je moj stric.

— Pa boš dobil kaj od njega?

— Niti petih par ne.

— Bedak, kaj ti če potem
bogati stric!

Nesreča na železnici v Convoju, O. Vlak je treščil v avto na križišču in strojevodja ter kurjač vlaka sta bila ubita.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

— Kaj pa ve, ljubici, je vprašal Deneulin svoji hčerki, vama niso ničesar prizadejali?

Lucija in Jeanne sta se pošteno prestrašili, a bili sta kljub temu veseli, da sta vse to videli. Zdaj sta se smejala.

— Salamski dan, je nadaljeval oče, ta je bil pa dober... Če hočeta imeti kaj dote, je najbolje da si jo sami zaslužita; morda bosta morali celo mene rediti.

Salil se je, a glas se mu je tresel. Solze so mu stopile v oči, ko sta ga obe hčeri objeli.

Gospod Hennebeau je slišal to priznanje propada. Živa domislica mu je razvedrila obraz. Torej bo res Vandame pripadel Montsoujski družbi; to bo nadomestek, ki se ga je nadejal. srečen slučaj, da bo prišel spet v milost pri gospodih upravniki. Pri vsaki nesreči v življenju se je zatekal k točnemu izvrševanju dolženih navodil in je dosegal z vojaško disciplino, v kateri je živel, svoj pičli delež sreče.

Pomirili so se, truden mir je zavladal v salonu, kjer sta tiho goreli obe svetilki, zrak pa je bil gorak in zatohel zavoljo zaves. Kaj neki se je godilo zunaj. Kričaji so utihnili, kameenje ne bi več ob procelje; čuli so se le močni, zamolkli udarci, udarci sekire, kakor da od daleč odmevajo po gozdovih. Hoteli so vedeti, kaj je, vrnili so se v vežo in oprezovali pri steklenih vratih. Gospe in gospodične so šle celo v prvo nadstropje in se ustavile za oknicami.

— Ali vidite Rasseneurja, tega lopova, naproti na gostilniškem pragu? Je vprašal gospod Hennebeau Deneulina. Vohal sem, da mora biti poleg.

A to ni bil Rasseneur, pač pa Štefan, ki je s sekuro vlamiljal v Maigratovo trgovino. Venomer je klical tovarišem: mar ni blago notri lastnina premogarjev, mar nimajo pravice, da spet odvzemo, kar je njihovega, temu tatu, ki jih je tako dolgo izkoriščal in jih zdaj preganja z lakoto na migljaj družbe? Polagoma so vsi zapustili ravnateljevo vilo in pritekli k soslednji trgovini da bi jo oplenili. Krik: kruha! kruha! je zagrmel znova. Našli ga bodo za temi vrati. Popadla jih je lačna beznost, kakor da zdaj ne morejo več čakati in da bodo kar tu na cesti izdihnili. Tako so se trli krog vrat, da se je Štefan bal, da bo pri vsakem zamahu s sekuro koga pobil.

Medtem se je Maigrat, ki je zapustil vežo, zatekel najprej v kuhinjo; toda tu ni ničesar slišal in sanjal je o strahovitem navalu na njegovo trgovino. Spet je šel gor, da bi se skril zunaj za vodnjakom. Toda zdaj je jasno razločil pokanje vrat in izpodbudne vzlike za plenjenje, ki se je mednje mešalo njegovo ime. To torej niso bile več hude sanje; tudi če ni videl, pa je zdaj slišal, ko je prisluškoval napadu, da mu je brnelo po ušesih. Slehern udarec s sekuro ga je zadel v sredo srca. En tečaj je že popustil, še pet minut, pa bo trgovina zavzeta. Žive, strahotne podobe so se mu porajale v črepih, kako se razbojniki zaganjajo, kako nato vlamljajo v predale, praznijo vreče, kako jedo vse, pijejo vse in kako mu celo odnašajo hišo, tako da mu ne bo ostala niti palica, da bi šel z njo beračit po vaseh. Ne, ne bo jim pustil, da ga popolnoma upropastijo; rajši pri tem pogine. Odkar je bil tukaj, je videl pri nekem oknu na zadnji strani hiše droben obris svoje žene, ki je bila vsa blede in zbegana za šipami: nedvomno je pazila z nemim obrazom pretepenega bitja, kako pada sekira. Pod oknom je bila neka kolnica, stoječa tako, da bi jo mogel doseči z ravnateljevega vrta, če bi splezal po latnikih na mejni zid; odtod pa bi se lahko splazil preko opeke do okna. Zdaj, ko se je kesal, da je odšel z doma, ga je mučila misel, da bi se tako vrnil domov. Morda bi imel še toliko časa, da bi s pohištvo zastavil trgovino; izmišljal si je še drugačno junaško obrambo, z žareče razbeljenim oljem, z gore-

čim petrolejem, ki bi ga vlival zviška. Toda ta ljubezen do blaga se je borila s strahom; hropel je od zatajevanja strahopetnosti. Mahoma se je odločil, ko je močneje zazvenela sekira. Skopnost ga je podžgala. On in žena bosta z lastnima telesoma branila vreče, prej ko bosta pustila en sam hlebec kruha.

Skoraj ob istem času se je razleglo kričanje: — Lejte! Lejte!... Maček je tam gori! Po njem! Le po njem!

Drhal je pravkar zapazila Maigrata na strehi kolnice. Kljub svoji teži je v mrzlici spretno preplezal latnike, ne da bi se zmenil za les, ki se je lomil pod njim; zdaj pa se je zleknil preko opeke in si prizadeval doseči okno. A streha je bila prestrma, trebuh mu je bil v napotje in nohtje so se mu trgali. Pa bi se bil vključ temu privlekel do vrha, če bi se ne začel tresti od strahu, da ga bodo kamenjali; kajti množica, ki je ni več videl, je neprestane hlačila pod njim:

— Maček Le po njem, po njem!... Sklatite ga dol!

In nenadoma sta obe roki hkratu popustili, zavalil se je kakor kroglja, odskočil ob žlebu in padel na mejni zid tako nesrečno, da ga je vrglo na cesto, kjer je zadel z glavo ob obcestni kamen in si razbil črepijo. Možgani so brizgnili iz nje. Bil je mrtev. Njegova žena, blede in zmedena, je zgoraj še zmerom gledala pri oknu.

Najprej so vsi osupnili. Štefan je kar obstal in sekira mu je zdrsnila iz rok. Maheu, Levaque in vsi drugi so pozabili na trgovino ter uprli oči v zid, ob katerem je tekel tenak rdeč curek. Tudi vpitje je prenehalo, nastala je tišina v somraku, ki je bil zmerom temnejši.

Ali takoj se je spet razleglo tuljenje. Žene so planile vkup, pijane ob pogledu na kri.

— Tak je le še nekje Bog! O, prasec, zdaj je po tebi!

Obkrožile so še gorko truplo, ga grdile s smehom, imenovali njegovo razbito glavo nemarni gobec, rjoveč smrti in obraz davno mrznjo svojega brezkrusnega življenja.

— Šestdeset frankov ti dolgujem, na jih, tat! je divje kričala Maheujka med drugimi. Zdaj mi ne boš več odrekel kredita... Le počakaj, le počakaj! Napititi te še moram.

Z vsemi desetimi prsti je izgrebla zemlje, zajela je je dve pesti in mu jo siloma mašila v usta.

— Na, le žeri!... Le žeri, žeri ti, ki si nekoč nas žrl.

Psovke so padale s podvojeno močjo, mrtvec pa je ležal zleknen, nepremičen na hrbtu. In upiral velike oči v brezkončno nebo, odkoder se je spuščala noč. Ta zemlja, natrpana mu v usta, je bila kruh, ki jim ga je bil odrekel. In odslej ne bo več jedel drugega kruha nego tega. Ni mu prineslo sreče, da je z lahkoto moral uboge ljudi.

Ali ženske so imele še druge reči na srcu, da se mu zanje maščujejo. Prevrčale so ga in ga ovohavale kakor volkulje. Vse so iskale še kako žalitev, še kako divjaštvo, da bi jim potem odleglo.

Zaslišal se je ostri Ožgankin glas:

— Obrežimo ga kakor mačka!

— Da, da, kakor mačka! kakor mačka!... Preveč nam je prizadejal ta prasec!

Že je trgala Mouquetka hlače z njega, a Levaque-ovka mu je dvignila noge. Ožganka mu je s suhljatiimi starimi rokami razkročila gola stegna in zgrabila za mrtvo znamenje moškosti. Držala je in pulila, da se ji je napel koščen križ in so ji pokale dolge roke. Mehka koža ni popustila, morala je zgrabiti znova in naposled je iztrgala nekakšne čunje, kos ohlapnega in krvavečega mesa, ki ga je vihtela z zmagošnim smehom:

— Ga že imam, ga že imam!

(Dalje prihodnjik.)

V plimi se je vse spočelo

Vpliv sonca in meseca na zemljo.—Prišel bo čas, ko se bo zemlja nehala vrteti okrog lastne osi

Celo stoletje je vladalo v znanstvenih in razumskih krogih sveto prepričanje, da so zemlja in z njo vsi planeti otroci ogromnih sredobeznih sil okrog ravnika senčne oble, od koder so iz plinastega telesa zaludele v vesoljstvo kose pramegle. Tis kosi so se potem polagoma razvili v sedanje premice.

Laplace sam, oče te razlage o postanku sveta, ji ni pripisoval nič več nego hipotetičen pomen, a vendar so se komaj v novjšem času pojavile druge teorije o tej stvari. Ena najzanimivejših in najnovejša je tista, ki jo zastopajo sloviti angleški fizik Jeans, dalje Chamberlin in Moulton. Po tej teoriji je plima spočetnica vsega.

Znano nam je, kako vpliva privlačnost meseca na zemljo; šele pred nedavnim je prof. Albrecht ugotovil, da se trda zemljaka tla gibljejo pod vplivom meseca, kakor tudi sonce v

določenem času prav tako kakor njena vodna površina. Seveda sta "plima" in "oseka" zemljake skorje zaznavni samo z najobčutljivejšimi instrumenti, do čim ju na morju opazi že prsto oko. Toda če bi na zemljo vplivalo neko nebesno telo z isto silo, kakor vpliva nasprotno zemlja na mesec, tedaj bi že davno čutili še vse pomembnejše posledice teh privlačnih sil nego sta naša nedolžna vodna plima in oseka. Že davno bi vladale na zemlji približno iste razmere kakor na mesecu.

Na mesecu sicer ne opazimo zemeljske privlačnosti v obliki plime in oseke, ker je to nebesno telo brez vodnih površin. Zato pa opazimo nekaj drugega: Mesec nam kaže večno isto stran svoje oble. Razlaga je preprosta: luna se je vrtela nekoč prav tako kakor zemlja okrog svoje osi, toda zemljaska privlačnost in z njo zvezana plimska in osečna gibanja so zavirali vrtenje meseca, tako da se je po silni dolgi doba dokončno ustavilo. To pa je imelo še druge velike posledice, ki jih je omeniti zato, ker vpliva podobno kakor zemlja na mesec tudi sonce na zemljo, čeprav dosti bolj šibko, tako da se bodo posledice tega

vplivanja pokazale šele čez dolge, dolge dobe. Zemlja bo namreč v daljnji bodočnosti tudi nehala vrteti se okrog svoje osi, kazala bo soncu vedno samo eno stran svoje površine, ta stran bo obzrjena in se bo strašno segrela, nasprotna stran pa bo zaledenela v večni temi. Jasno je, da bo življenja na zemlji v teh razmerah konec. Učenjaki že trdijo, da se vrtenje zemlje zaradi sončne privlačnosti ustavlja...

Zakon privlačnosti bo povzročil njeno smrt, kakor je povzročil njeno rojstvo. O tem pravi Jeans sledeče: V davnih časih, ko je bil naš sončni sistem še ena sama plinasta masa, je šlo mimo nje neprimerno težje nebesno telo, ki je s svojo privlačno silo izvalo ogromna plimska valovanja na njeni površini. Ta privlačna sila je postala, čim bolj se je ta zvezda bližala našim prameglji, tako velika, da so se iz nje iztrgali ti valovi kot samostojna masa. V večji daljavi je bila privlačnost manjša, v bližini našega nekdajnjega sonca največja, a manjšala se je spet, čim bolj se je tuja zvezda oddaljevala. Na ta način se je soncu iztrgala valju podobna masa, ki je bila v sredini najde-

Čikaška razstava: Prvaki in prvačice plesa, ki so izvojevale naslov in nagrade po dolgih tednih.

belejša, proti obema koncema pa tanjša.

Ko je ta masa z izžarevanjem izgubljala toploto, sta se konca seveda prej ohladila in spremeni iz žarečega plina v tekočino nego sredina, ki je ostala skoraj popolnoma plinasta. Zaradi neenakih težnostnih vplivov so nastali v valjastem telesu nekakšni vozli, dokler ni razpadel v več kosov. Ti so bili začetek poedinih planetov. Na obeh koncih so stvorili manjše mase z večjo gostoto, v sredini pa večje z manjšo gostoto. Dejansko sta v sredini naše planetne vrste Jupiter in Saturn največja in najbolj redka, na obeh koncih pa so po eni strani Mart, zemlja, Venera in Merkur ter po drugi strani Uran, Neptun in Pluto manjši ter gostejši. Dejstva potrjujejo teorijo.

Ta teorija gotovo še nima vseh dokazov na svoji strani in jo je treba še izpopolniti, je pa verjetnejša in pred vsem namornejša nego vse dosedanje teorije, ki so govorile o postanku našega planetnega sistema.

Iz Atlantika v Pacifik

Cenena prevozna pot za ruske pridelke

V Arhangelsku so sprejeli te dni znameniti ruski ledolomilec "Litke" s pozdravnimi streli in navdušenjem. Prvič v zgodovini arktične plovbe je tej ladji uspelo, da je na poti iz Vladivostoka v Arhangelsk vzdolž sibirskih obale brez prezimovanja premagala sloviti "severovzhodni prehod."

Ta prehod spada med najbolj nevarne ladijske proge v Arktidi. Neštete ladje so ga skušale izsiliti brez prezimovanja, torej v enem samem arktičnem poletju, in neštete so pri tem žalostno končale. Spomnimo se samo na usodo "Celjuskina." Tudi na svoji uspehi vožnji je moral "Litke" rešiti več ladij iz smrtonosnega objema ledenih mas; med njimi tri ruske ladje in en angleški parnik. Tem častnejši je njegov časovni rekord, ki znaša 83 dni.

Da bi bilo mogoče po tej poti priti iz Atlantika v Pacifik, je že stara teorija, ki pa jo je omajalo po mnogih neuspešnih poskusih dejstvo, da so brodarji na naletehi vedno na zaledenelo Kariško morje. Šele Nordenskjöld je l. 1875. na zadnji dan julija naletel tu na prsto pot in podal dokaz za svojo trditev, da je Kariško morje vsaj za kratek čas v letu brez ledu. Kakor znano je bil Nordenskjöld s svojo "Vega" tudi prvi, ki je preplul severovzhodno pasajo, za kar je pa rabil z vmesnim prezimovanjem dve leti. Odtlej so jo prevozili še večkrat, a vedno z vmesnim prezimovanjem, najmanj v času enega leta, kar je malo preveč za trgovsko plovbo v teh krajih, ki si od nje vsa severna Sibirija obeta ogromnih koristi.

Po tej poti bi namreč Sibirija lahko na najpreprostejši in najcenejši način izvažala svoja neizmerna bogastva. Zato so se Rusi v zadnjih letih trudili na vse pretege, da bi opravili vso pot v teku enega arktičnega poletja in s tem dokazali, da je to mogoče. "Litke" je podal ta dokaz, ki bo imel še velike posledice. Rusi gradijo ta čas posebno velike in močne ledolomilce, ki jim bo morda stalno uspelo to, kar se je sedaj posrečilo "Litkeju."

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta". Ali jih čitate vsak dan?

HUMOR

Dva hektorja

Gospodu Kohnu se je vpricho sinčka pripetilo nekaj človeškega. Da bi skril zadrego, je zakričal nad psom:

"Marš, Hektor!"

Kmalu nato pa se je ista reč primerila tudi sinčku.

"Kaj pa je to?" ga je oče ogorčeno vprašal.

"To je moj Hektor", je odvrnil sinček.

Rešiteljica

"Dejal mi je, da se ustrelji, če ga ne uslišim".

"O, in kako si napravila?"

"Rešila sem mu življenje."

Pomoč

"Če do jutri ne dobim deset tisočakov, sem izgubljen. Končati bom moral. Ljuba moja tašča, pomagati mi morate!"

"Kako naj ti pomagam, sin? Ves strihnin, kar ga je bilo v hiši, je porabil gozdar za lisice, v očetovem revolverju pa kakor nalašč ni nobenega naboja."

Neprebavnost odprav

—Sedaj lahko

Mr. J. K. Montreal, Canada, piše, segel izvršen uspeh z življenjskega TONE. Ima več "pepa" in ni več leledeu. Sedaj lahko je van od lahkih posledic. To ni kaka plač temveč je on to prostoizvolno n Veliko drugih pove isto, v svoj NUGA-TONE je še mnoga leta, bavnuemu sistemu. Je zdravilski vsebuje zdravila, ki očistijo delavni organov. Ako imate kakšne imate sitnosti vaš prebavnosti NUGA-TONE. Spoznali boste po dne. Mi smo gotovi, da bomo poročili tudi drugim. Eno menjenje za en dolar. Na prodaj v nah, vrnemo vaš denar ako niste s uspehom. Odklonite ponudbo. Proti zaprtim vsemite—UGA-SO odvajalec. 25c in 50c.

Dr. W. H. Hayes, D. M. C. Hayes Dental Office

"Hra.—8:30 A. M. to 8:30 P. M. Tel. Harrison 6751 Consistently Low Prices"

326 E. STATE ST. Opposite Davis Store, 2d Fl.

Naročite Mladinski list boljši mesečnik za mladino!

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLAN S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene smerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta šteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 za eno letno nino. Ker pa člani že plačajo pri aasementu \$1.20 za tednik, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni varstva, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrži. države in Kanado	Za Cicerio in Chicago
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in.....
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati vsoto lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. družva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledenih članov družine:

2).....Čl. družva št.....

3).....Čl. družva št.....

4).....Čl. družva št.....

5).....Čl. družva št.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....